SVATOJÁNSKÝ OHEŇ

NĚKDE JE ZEMĚ SAMÝ HRB – a někde zprohýbaná, zmačkaná jak myslivecký klobouk. Cesty věčně do kopečka, věčně šupem z vršku.

Zde v pustých rovinách daleko nikde nic. Nikde fald a nikde záhyb, vše do šíra a do placata prostřeno jak stůl – a smutně vidět od obzoru k obzoru, neb zem tu chudá, holá na kámen... a lidských stavení tu málo. Však býti dneska obyčejný večer... téhleté malé vísky, o které chci vyprávět, byste si ve večerním šeru namouvěru ani nevšimli. Je nízká, řídká – přejdeš ji jak nic. A třeba křížem krážem.

Jenomže zítra...

pohleďte na ten žár! pohleďte na to světlo, šlehající do nebe! – zítra je slavný den. Den Jana Křtitele. Jenž kdekoli tu v kraji o červnové půlnoci – léto co léto – vítán svatým ohněm.

„Na svatýho Jána
noc jak zlatá brána!
Zlaté dříví, zlaté klestí
suší slzy, nosí štěstí...
skoč, synečku, přes plameny:
čeká tě tvý potěšení!
Skoč, synečku! Horký ruce
přikryjou ti horký srdce..."

Děvčata v hloučku převysoko zpívají – jen jedna samotná s rukama sevřenýma u prsou zlekaně sleduje jednoho z mládenců, co skáčou přes vysoký oheň. Už jsou jen tři. Vincek a Tomáš a Matouš. A starý Vanýsek, ten věčný tulák světem, co vždycky na Jána se navrací sem domů, k Bílé Vsi, a chystá s omladinou svatojánskou hranici,

už zase křičí, už se zas rozmáchl polenem nad hlavou:

„Přihodíme!

Přitopíme!

Praská souška, praská chvojí,

kdopak se ho nejmíň bojí?“

A Matouš přibíhá k té dívce, co tu samotná, a popadne ji za horoucí ruce:

„Cilko! Skočím kvůli tobě!

Abych ti dokázal, jak tě...“

Cilka se vycukne a položí mu ruku na ústa:

„Pssst! Vždyť tě všichni uslyší!

A už neskákej... Mám o tebe strach.“

A paní starostová v šeru o kus dál mračí se na muže i na syna:

„No jo. Cilka samozřejmě s Matoušem. A může na něm oči nechat!“

Starosta se směje, syn šeptem škaredí se na matku:

„Ale mami! Matouš je kamarád.“

„Kamarád! A tobě se snad Cilka nelíbí?“

Starosta pozvedá džbán piva ze země:

„Co by nelíbila? Viď, Tomku? Byla by to nevěsta jako cukrátko!“

Ale to už Vanýsek haleká od hranice podruhé:

„Jánský oheň plný svíček!

Kdo si troufá přes ohníček?“

Vincek vrtí hlavou, že už nepůjde. Ale Matouš už zvedá ruku nad hlavu – a starosta se rozmrzele kření.

„Cos ho nepředběh, chlubílka? Takhle to u děvuchy nevyhraješ!“

A Tomek spěchá za Matoušem k ohni. A jeden po druhém se rozbíhají... A jeden po druhém proskočí plameny, až žížnivě to hvízdne! Uznalé volání a potlesk vesnice jásavě letí temnotemnou rovinou. A kdosi z hradby těl už Vanýskovi podává dlouhaté další dřevo.

„Matoušku, neskákej.

Já tě mám stejně ráda...,“ šeptá Cilka – a táhne mládence za ruku od ohně. Jenomže tomu září oči od té vrchovaté kupy, jak by je měl ze zlata. A starý Vanýsek už rovná hranici – a obrací se od plamenů do tmy:

„A kdo teď naposled?

Oheň už je to statný – troufá si jen chlap!“

Nějaká žena volá, aby toho nechali. Že už jde z toho strach. A že je líp si skočit napozítří na sále. Leč Vanýsek – ten dělá, jako by to neslyšel:

„Však se jen ptám.

Co říkáš, Tomku?“ otáčí se po paměti do kouta, kde od počátku starostovo místo. Pan starosta se rozesměje, až to zaduní:

„Co by říkal? Není to žádnej houžvička!“

A Tomek popojde pár kroků do světla – a zastaví se v cestě.

„To nejsem. To má táta recht.

Ale už se mi nechce. Je to velkej žár.“

„A co ty, Matouši?“ volá Vanýsek – a mává kolem dokola pometlem plným jisker.

Starosta popad syna rozzlobeně za rukáv:

„Přišel jsi o rozum?

Kluk ze statku – a nechá se takhle zahanbit!“

Je vidět Matouše, jak rozpíná si košili – a jde pomalu k ohni:

„Já bych to ještě zkusil, strejčku!“

Potlesk a volání se znovu rozprchne vysoko k oblakům, ves v modrém dýmu rozpřahuje ruce. Starosta táhne syna do největší tmy.

„Já bych tě... taková ostuda!

A od takový prázdný kapsy! Od suchýho krajíce! Pojď...“

Tomek se vzpírá, hlavu přikloněnou na prsa:

„Kam? Chci se na Matouše podívat...“

Však otec nedbá. Za zády půlkruhu táhne ho za ruku ke druhé straně ohně:

„Pojď. Tudy odzadu.

Trochu mu přitopíme. Třeba ho kuráž přejde!“

Jenže to už je slyšet od plamenů Vanýska:

„Praská doubek! Praská břízka!

Pro Matouše vatra nízká!“

A lidé dělají místo – a smějí se – a mačkají Matoušovi všechny palce, aby ten příští skok dopadl jaksepatří. Kdopak by si teď všiml, že v druhém konci ohně, kam už nevidět, přetahuje se o nějaké dříví sedlák se synem.

„Dělej. Přihoď tam dvě polena!“

„Né, táto! Mně se nechce...“

„Ty jedno – já druhý! Honem. A pak to oběhneme nazpátek.“

Je ticho. Jen sem tam ze vsi osiřelý pes a oheň, co si v jednom kuse praská, jako by vedl přehoroucí řeč. Matouš se pomalounku rozbíhá.

A starý tulák křičí:

„Jedna! Dvě! A tři...“

a plavě ozářený chlapec odrazí se od země – a vysokánským skokem letí přes hořící vrch... užuž je nahoře... už skoro dopadá do třísek v trávníčku... když náhle šlehne plamen, strmý jako sloup, a zasáhne ho v samém konci letu!

„Áu!“

Ten výkřik slyšet až snad na krajíčku hvězd.

A za ním nohy, prchající do šera...

Lidé, jak zaražení do země, stojí a hledí skrz brunátný dým a skrz tmu tmoucí ve své opuštěné vesnici – odkud se po chvíli třaslavě ozývá Cilčino volání, škrcené dlouhým pláčem.

Oči plné horkých slzí, oči zlaté od plamenů – rozběhnou se lidé ke vsi... svatojánský strmý oheň zůstal náhle v poli sám. Utíkají – křičí do tmy, otvírají u bran vrata... ale po vsi nikde nikdo: jak by se ten chudák chlapec někde propad v širou zem. Stojí, mlčí – vrtí hlavou. A pak šeptem mizí v domcích, zklamaní, že ze vší slávy zbyla jen ta tichá úzkost – a ten sirý, schlíplý žár.

„Bolí to?“

V posledním domku Bílé Vsi cuká se za firhaňkou svíčka. A teta Marie, nejstarší z celé vsi – na kterou lidi sem tam vzpomenou, jen když je něco bolí či nevědí jak dál – sklání se v přítmí nad Matoušem a rukou průsvitnou rovná mu na tváři studený mokrý obklad.

„Teď už tolik ne. Jen jako by mi hlava celá hořela.“

„Jen lež.

Ty syrové brambory ti vytáhnou horkost. A pak zkusím pámbíčkovu palici. A blanku od vajíčka.“

Teta se šourá k plotně. A chlapec ztěžka polkne, jak by ho škrtil celý svět:

„My se vám, teto, vždycky smáli. A já teď...

Jako mrzák!“

Hlas zalykle se skřípne. Však náhle vzepne se – a div že nekřičí:

„Nechci je!

Nechci nikoho! Nikdo mě nesmí vidět!“

Teta se po něm zamračeně otočí:

„Nono...

Teď lež. A mlč. To udělá ti nejlíp.“

Tikají hodiny. A slyšet svíčku, jak si pokradmu cos šepotá – ves venku jako puta, sem tam jen povětří zhoupne se v korunách a letí o strom dále.

„Teto Marie...“

„Hm?“

„Kde máte zrcátko?“

„Co?“ Bába se ohlídne po bledém plameni. A užuž letí do třaslavé tmy:

„Co to děláš? Slyšíš? Polož to!“

Chlapcovy oči blýsknou, celé vytřeštěné, do noci:

„Ách!

Ne! To ne...!“ A slyšet slzy, jak se derou nevěřícně do hrdla. A jak v nich útlý dech. A jak v nich náhle – po všem křiku ticho.

„Tetičko... To je hrůza.“

Stařena bere ho laskavě za ruce a ukládá ho zpátky na kraj lože.

„Mlč. Za zlou nocí vždycky nové ráno.“

A hebce hladí ho po vlasech, po rukou – a plamen svíčky vztyčený jak prst... a kdesi venku slyšet něčí kroky.

„Teto Marie! Prosím vás: nebyl tady Matouš?“

Slyšet i tenounké klepání na dveře.

„Matouš?“

Bába se obrátí za hlasem ke dveřím – a chlapec pod ní, vytřeštěn, stiská jí křehké ruce.

„Co by tu, Tomku, dělal? Kde by se tu vzal?“

A kroky po kouskách se šeptem vracejí, jak prve blížily se.

„Asi utekl ze vsi. Ale kam?“

Hlas taky tratí se. A ticho ve světnici hlubší nežli dřív – stařena vstává, zvolna pokulhává ke stolu a sfoukne bledou svíci.

„Spi. Nech vše běžet... Budu u tebe.“

Však chlapec nanovo cukne se úlekem:

„Počkejte! Někdo zase jde...“

A, svatá pravda. Slyšet přiškrcené mluvení. Zmatené. Ženské. Krade se potichu po cestě ode vsi a pak – už blízko – u stavení stane.

„Co by tu dělal? Se spálenou tváří.

Ten už je dávno pryč!“

„A kam by šel? Přece by mě tu nenechal!“

„A co?!

Tys mu snad něco slibovala? Je to holt neštěstí... Či je snad Matouš jediný kluk na světě?“

„Maminko... Co to povídáte?“ Slzavá otázka na chvilku strne v mlčenlivé tmě. A pak se ozve útlé zaklepání na okno:

„Mařenko! Už spíš?“

Stařena pokradmu vykasá firhaňku. A Cilka nahonem pohne se od matky a přitiskne se k čistotnému sklu, plačtivé oči plné smutné bázně:

„Tetičko! Nebyl u vás Matouš?“

Stařena zvedne plátno o kapánek výš.

„Byl, Cilko. Byl.

Ale jen na skok... Chudák. Pak se rozutíkal do rovin."

Cilka jen skloní hlavu. A pak roztřese ji pláč.

„Co brečíš?" Cilčina matka zlostně ohlídne se po bábě:

„Říkám jí: je to osud. Stalo se.

Sám nechce přijít lidem na oči. Ještě by se ho chudák holka bála. Pojď..." Stará vezme uplakanou za ruku, však ta se vytrhne a sama běží do tmy.

„Třeba se vrátí! Já na něj budu čekat!"

„Jo?

A jakpak dlouho? Dva tři roky? Pět?

Jenom tak z lítosti – jakápak je to láska?"

Žena se rozejde do šera za dcerou. A bába za oknem upustí záclonku a rovná ji, jak byla. Dělá to dlouho. Jak by to špatně šlo. Jak by se bála znova ohlídnout se do jizby... A potom řekne:

„Slyšels?

Má tě ráda."

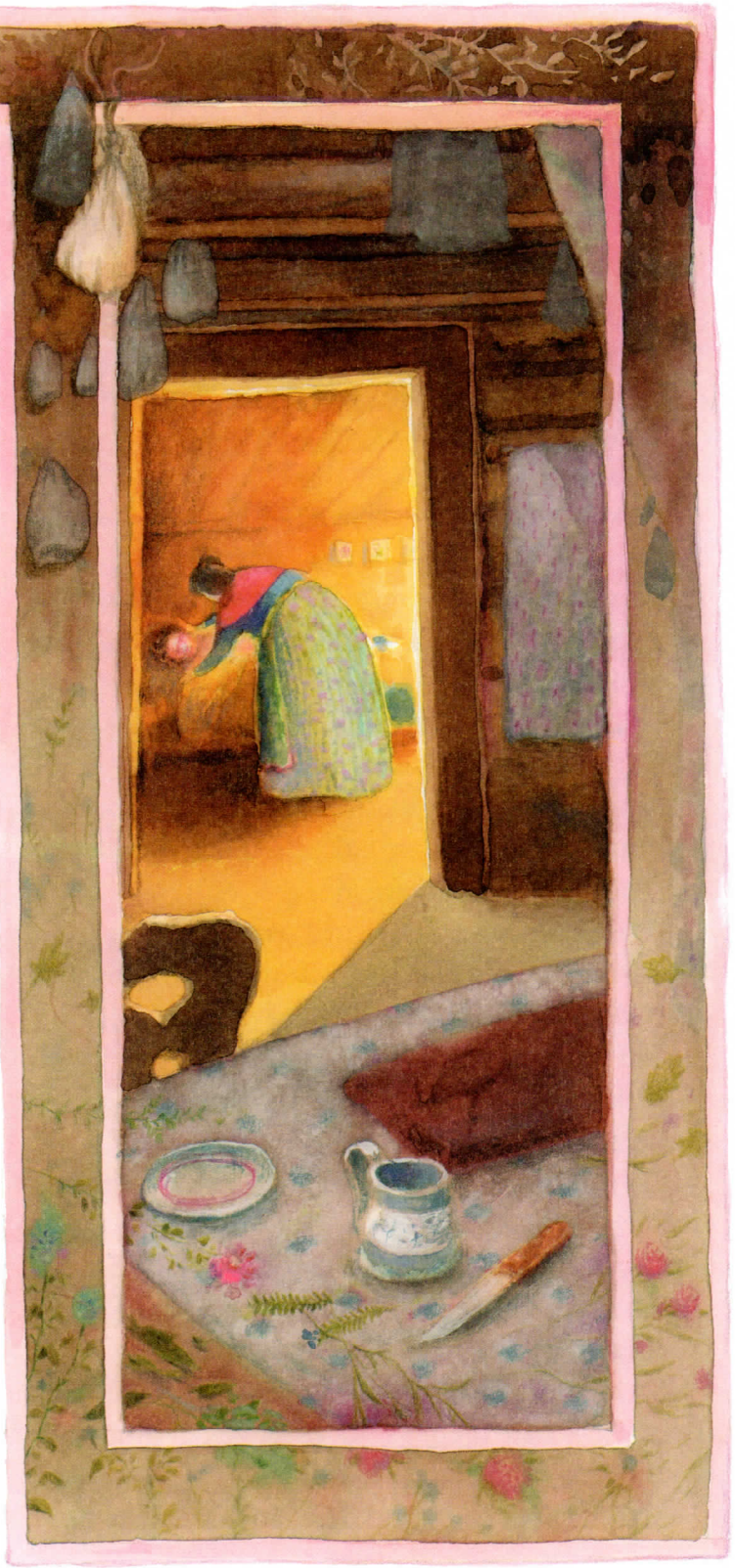

A zas je dlouho ticho. Zas jen to povětří a jen ty hodiny, které si pilně drmolí tu svou – tichý hlas Matoušův, co po chvíli se ozve do úzkostné tmy, jak by se blížil ze strašlivé dálky:

„Má.

Ale takového, jako jsem byl před Jánem. Teďka by strachy ze mě ztratila i řeč.

Tetičko... Vyjdu ráno. Ukážete mi kudy – a já vyrazím. Třeba v těch rovinách nebude tolik smutno."

CHODIT HOLOU, ROVNOU ZEMÍ – to jako bys chodil v širém bludném kruhu. Stejná tráva, stejné houští, vrchovaté stejné nebe... brzy nevíš, kde jsi prvně – a kde prach už zavál včerejší tvé stopy. Nikde staveníčko. Nikde živé duše. Jen sem tam pták a sem tam zajíc mihnou se o překot za střídmou vodičkou či za útržkem lesa.

Matouš jde – a nedbá ticha.

Rád, že nikdo, koho bát se. Rád, že nic, před čím se skrývat.

Jde – a věří, že si stačí. Že na všecko zapomene. Pámbuví... snad za obzorem někde v zemi živá voda, co má sílu léčit rány. Co má moc ti omýt tvář.

Jde sto dní –

spí sám sto nocí. Aniž by věděl, kde už je. Aniž by tušil, že své Bílé Vsi, z které ho vyhnalo to náhlé neštěstí, utekl jenom málo. Jak v čarodějném kruhu krouží sem a tam a větru naslouchá, jak tence hvízdá si, a zemi obhlíží, jak naznak hoví si na holých, tvrdých zádech.

A pak jednou – den už v koncích...

Matouš se náhle v chůzi klopýtavě zastaví, jak by mu kdosi podťal těžké nohy. Nemůže z místa. Stojí, civí zmaten přes pláň, kde v sivém přítmí přikrčený háj a před ním prostřed roviny – plá prapodivné světlo! Cosi bliká. Cosi hoří... Matouš stojí jako socha. Neb nechce uvěřit: při ohníčku, mírném, nízkém, sedí člověk v černé kápi, sotva pod ní vidět hlavu. Sedí, hledí sem v tu stranu. Matouš couvá, slzy v očích. Povětří jak hebké pírko ulekaně, smutně zní.

„Co tam tak stojíš? Bojíš se mě?"

Hlas člověka je čistý jako zvon. A popel před ním žížnivě se chví, háj od té záře samé ryzí zlato.

„Nemám rád oheň!" křikne Matouš hněvivě.

Muž kývá. A pak se s námahou nakloní k plameni a ruku pozdvihne, jak by ten plamen hladil:

„Jen pojď.

Tenhle je tichý jako beránek. A nikdy nezhasíná."

Matouš stojí, mhouří oči. Kdeco v něm samá zášť. Kdeco v něm bolavé, až zatne

zuby, aby nevykřik. Leč jakás divná moc ho zlehka obejme – a jak by vítr vstal, zlehka ho postrčí... takže se naposled obrátí do rovin, kde už jen hora tmy a sem tam hvězdička...

a pak se přesmoc, jen co krok, váhavě pohne k proklatému ohni.

Sedí blízko sebe. Starý v té černé kápi a s ním zamračený mládenec, co klopí oči před nizounkým svitem.

Sedí – mlčí. A teprv za dlouho si mladý rozepne na prsou košili a zlostně řekne:

„K čemu je ten oheň? Jenom tu živoří."

A stařec přihodí sukatý pahýlek a holí rozhrábne hedvábný, vroucí popel.

„Hlavně že nezhasne.

A od toho tu jsem. Abych ho věčně hlídal."

Matouš se nasupeně zasměje:

„Hm. To máš divnou službu."

„Divnou.

Ale mám ji rád." A stařec shýbá se pro dlouhatánský prut.

„Hlad nemáš? Tumáš... je to ještě teplý. Vezmi si."

A mlčky jedí. Tma kolem vrchovatá... na nebi hvězdy: někde po jedné – a někde v hrstech jako rozházené zrní.

„A kam ses vydal?

Hledáš někoho? Zde kolem nikde ani živá duše."

„Já?" Matouš jak náhle spolk by kost! Oči mu zčernaly – a hlas má vydatný, zazmítá se i plamen:

„Utíkám od ohně! A od lidí!

Podívej..." A chlapec v jeden ráz vztyčí se na nohou a pootočí tvář po plamenové záři.

„Stáhni si tu svou kápi! A podívej se, jak teď vypadám!"

Stařec jen zvedne hlavu:

„To nemusím, to nemusím. Já skrz ni vidím líp než ty. Mám od plamenů oči jako ostříž." Leč znenadání taky postaví se na nohy – a přiblíží se ke chlapcově tváři.

„Propána! Co se ti to stalo? Kdopak ti to udělal?"

„Kdo?!" Hoch se rozesměje smíchem smutnějším než pláč.

„Oheň, kmotře. Oheň! Jako je ten tvůj..."

Smích chrstne do tmy, až to zazebe. Však jak to řekne – nevídaná věc: ten sporý ohýnek, co sotva rovně stál, skokem se rozhučí a divě vstane ze svých popelavých pat... a šlehá vysoko – a šlehá krvavě nad oba napřímené muže!

„Au! Co to děláš?

Co to, k čertu, je?“ Chlapec si rukou chrání rozsvícenou tvář. A stařec zvedne ruce k nebetyčné hranici a vlídným gestem – jak by pozdvihoval kříž – v jediné chvilce ztiší prudký oheň. Zase je nizounký, zase je jako nic – jen sem tam jiskra v přelétavém větru.

„Nejspíš jsi zalhal, chlapče.

Jak zalžeš, vzpřímí se – a běží za tebou.“

Matouš si zlekle, nemotorně sedá:

„Ale já nelžu! Namouduši. Skákal jsem na svatého Jána přes vatru – a náhle vyšleh plamen proti mně a...“

„A nepomoh mu nikdo? Lidé jsou zlí. A oheň všecko ví.“ Stařec už taky hledá kámen pod sebou. A Matouš vrtí zamyšleně hlavou.

„Měli mě rádi.

Co umřel táta, sloužím u sousedů na poli. A... proč by to kdo dělal? Měl jsem tam kamarády. A měl jsem...“

„Ty jsi Matouš?“

Chlapec se udiveně otočí:

„Jo. Jak to, sakramente, víš?“

„Slyšel jsem o tom svatojánském ohni. Od tuláků. Od náhodnejch pocestnejch... Sem tam se zastaví – a trochu povídáme. Ty jsi tu zblízka? Z Bílé Vísky, viď?“

Chlapec div nenadskočí na ohřátém kameni:

„Ty jsi jak vědma!

Skrz kápi vidíš. Všecko víš... A ten tvůj divný oheň...“

Stařec vzal znovu hůl – a dlouze vrtá v oharkových troskách.

„Ale jdi.

Jsem hlídač ohně. A nic víc. A dost už dlouho žiju, abych tu a tam moh uhádnout, jak na světě to chodí.“

Mládenec zmlkne. Civí po oharcích, po ostřici, ohořelé po hlínu... a pak se ohlídne a hlavu zakloní, jako by pátral, kde na nebi měsíc.

„Možná že bys i věděl, co s tím vypáleným znamením?“

Stařec si vzdychne. Ztěžka. Jako by v dýmu, trousícím se z ohniště, měl náhle málo vzduchu:

„Já nejsem apatykář, hochu.

Však támhle v hájku mám svý chatrňoučký stavení. A jsem už starý. Na všecko jsem sám. Zůstaň tu se mnou. Nechceš?“ A zas se nadechne – a holí odhrábne nějaký kámen z ohně:

„Třeba se do příštího Jána dopídíme, co tě z Bílý Vísky vyhnalo. A jestli cesta, jak se vrátit zpátky.“

V tom řídkém šeru zní ta kostrbatá věta jako kázání. A Matouš slyší to – a cosi měkkého a cosi čirého bere ho u krku...

Celý se rozmžiká do temné planiny, celý se ustrne světelnou radostí, jak by kde z vysoka padala kruhem hvězda.

MATOUŠ ZŮSTAL. A bylo napodiv, jak si ti dva – ten kluk a stařec – jeden na druhého zvykli. Nenamluvili toho moc. Chlapec se staral o stavení – hlídač o oheň. Ale ho sem tam mladý vystřídal i tam: seděl, hleděl do plamenů – a mdlému žáru tváří v tvář, začínal věřit, že sám od sebe, bez cizí pomoci, by oheň neublížil.

Bylo tu dobře. A být i Bílá Víska hodně daleko – možná by Matouš na všecko, co bylo, ponenáhlu zapomněl. Co oči nevidí, to ani nebolí je.

Jenomže Bílá Ves byla tak na hodinku cesty od domu... to Matouš brzy na hlídači vyzvěděl. A tak mu starý stesk i něžné pomyšlení na Cilčinu tvář nedalo v noci spokojivě spát: věčně se obracel, věčně se ohlížel temnýma oknama v tu zakázanou stranu.

Ach, mladé, uhrančivé stýskání, jímž na sto způsobů nás lidi trápí láska!

Jednou večer, když kdeco v mrákotách a stařec u ohně kývavě podřimoval – Matouš se potají vytratil z chalupy. A kruhem oběhl nejdříve řídký plot. A pak i celý hájek. Hluboko přikrčen, rozběh se kvapem do obšírné roviny. Mraky tam tmoucí pluly čím dál níž. A nový měsíc leštil bledězlatým hadýrkem křovitou zem i trávu.

Doběhl brzy.

Hnalo ho nedočkavé povětří. A všecka dávná slova, co si s Cilkou dělívali na šťastlivou půl... Však kousek od jejího domu – v tom povědomém místě, kde moh utíkat i poslepu – se celý uřícený znenadání zarazil. A nemoh o krok dál. Jako by zarost v zemi.

Dva stíny u Cilčina domu stály na lokýtek od sebe.

„Už jdi domů, Tomku."

„Cilko!

Kam spěcháš? Pro mě je každá chvilka s tebou jako..."

„Ne!

Řekla jsem ti, aby jsi mě nehladil!"

Matouš stisk silnou větev stromu, co ho schovával, tak mocně, že div nepraskla. A skrčil hlavu mezi ramena, jako by dostal ránu.

„Ty myslíš pořád na Matouše, viď?

Myslíš si, že se vrátí."

Ten křehčí stín se na chodníčku celý přihrbil.

„Já vím. Už asi ne... Už je to skoro rok a..."

„Cilinko...

přece ho nechceš čekat do smrti! Ten už je bůhvíkde... a já tě mám rád. Vždyť to víš! A jestli mi to dovolíš – budu ti nablízku, než na něj zapomeneš."

Hlas Tomkův prosebně se chví. A Matouš po paměti couvá, ruku napřaženou do prázdna, jak by už nechtěl slyšet ani slovo.

„Já nevím, Tomku. Možná.

Někdy, když spím – vzbudí mě ze sna Matoušova tvář. Celá jak v ohni. Jak by hořela..."

„Třeba se ho jen bojíš! Třeba ho jen lituješ?"

„Já nevím, Tomku. Dobrou noc."

„Cilinko!"

Ten hlas je prosebný – a samá horoucnost, a samá výčitka, jak by chtěl překřičet i odmykaná vrátka. Matouš už neslyší. Skokem se obrátil nazpátek k rovinám – a prchle utíká pošeptmu, po špičkách z nenáviděné obce.

V hlavě mu hučí pomatené povětří. A posledních pár švestek, akátů a lip bije ho přes oči ledovým listíčkem, takže si ještě dlouho na svém nekonečném útěku, v drnech a v křovinách, připadá jako slepý.

Hlídač se na nic neptá. Jen jak by uhýbal zlověstným mládencovým očím, tu a tam rozejde se na kus do pokojné krajiny – a zamlklý tam stojí, předlouho, bez obav, že oheň bez dozoru. Mlčí teď oba čím dál víc... Až jednou večer – zrovna se mlčky vystřídali na stráži – stařec se zastaví pár kroků od plotu a mírně řekne:

„To je strach.

Máš o ni strach, že nepočká. A žít s tím strachem stokrát smutnější než celá spálenina."

Matouš se zasmušile ohlídne.

Leč neodpoví. Skloněnou hlavu, rozejde se rozekvítkem k ohništi a přihodí pár větví. A zas je ticho. Na dva, na tři dni... Mládenec, samá práce, bloudí po domě a po dvorku – a stařec, oči pod kápí, mu šeptem mizí z cesty. Však na čtvrtý den ráno náhle ohlídne se po slunci – a jak se míjejí, popadne mladého pravičkou za rameno:

„Rok, co jsi přišel. Budoucí sobotu je den svatého Jána."

Chlapec se nerozhodně zastaví.

„Už mě to napadlo.

Možná bych se měl vrátit."

„Jen by se lekli. A jestli tě má někdo na svědomí..." Stařec si přendá z levé do pravačky sukovitou hůl a zlobně dloubne do prchlého větru:

„Lepší by bylo, kdyby přišli oni sem."

„Co?!" Matouš třeští oči, pak se začne smát. Však hlídač jako by to neslyšel:

„Aby sem přišli. Sem k tomu ohni, před nímž zakázáno lhát!

A trochu se jich poptat."

Matouš jen vrtí hlavou. A potom popochází sem a tam a vztekle vykřikuje do zamlklé roviny. Že je to ze vsi sakramentskej kus. A kdo že by sem chodil, jen tak zbůhdarma – jen aby slyšel pravdu? Jim je to všecko jedno – oheň neoheň – co by sem táhli takový kraj světa!

Stařec ho nechá křičet. A pak si popotáhne kápi níže přes oči.

„Jsou chudí. Sotva se v holé zemi uživí.

Slíbit jim měďák nebo stříbrný, když nebudou lhát..."

To už se Matouš posmutněle odvrací a kope v trávě do suchého dříví.

„Děláš si legraci? Máš tu snad někde zakopanej poklad?"

Stařec se rozkulhá k ohnivým jazejčkům. A holí sáhne do řežavé rzi:

„Tady ten oheň – ten je nad veškerý poklady." A bokem cukne se ke křoví za zády – a žhavým koncem míří mezi květy.

„Vidíš tu bylinu? Ten bledý hrozínek?

Víš, jak jí říkají?"

A Matouš se teď musí doopravdy smát:

„No ano. Penízky! Jenže si za ně sotva něco koupíš!"

Hlídač se nakloní k děravé houštině. A spěšně začne trhat kvítek ke kvítečku, až jich má plnou hrst. A pak se narovná – a vysype to doprostředka ohně.

Plameny táhle syknou. A jak by jim ta strava prapodivná chutnala – celé se zahltí huňatým fialovým dýmem! A potom stříbrným! Div že se z toho nerozpláče zrak.

„Propána, kmotře!" civí nevěřícně Matouš.

„Opravdický peníze! Kde se tu vzaly? Vy jste namouduši čaroděj!"

Starci se smějí bledé suché rty.

„Já? Nebýt toho ohně – co bych byl?" Však náhle sebou škubne, jak by popálený od jisker. A táhne Matouše za loket, za rukáv ke krajním stromům háje.

„Krutíbrko! Jako na zavolanou.

Honem... schovej se! Dělej..." A užuž, přikrčený, belhá se do kolečka kolem ohniště – a holí shrabává horoucí peníze a šikuje je do dlouhaté řady.

Matouš moc nevidí. Však slyší hlídače, jak obrácený k pláni volá v okamžení:

„Vanýsku!

Ty už jdeš z vandru? Nějak brzy, ne?"

A pak už rozeznává povědomou postavu. Je čím dál větší, jak jde blíž a blíž – a tak se pokojně přikrčí ve chvoji, kde v proutí schován akátový pařez.

„Pámbu ti dobrej den!" Vanýsek haleká – jak by mu od loňska přibylo na hlase.

„Copak se díváš? Ján už přede dveřmi!"

Hlídač si nadvakrát hlasitě odkašle.

„Vy chcete letos v Bílé Vísce zapalovat hranici?

I po tom neštěstí, které se loni stalo?“

Kratičké ticho. Vanýsek, jak si sedá na travnatý břeh, jako by hledal nejsprávnější místo.

„Ty myslíš... Že by se to nepatřilo?“

Stařec je taky delší dobu zticha. Pak hluše houkne:

„Já bych se toho bál. Chlapec byl celý zohyzděný... A bůhví jak to tenkrát bylo. Třeba v té velké záři někdo něco nekalého provedl?“

„Co?

„No, to nevím... To bych... Byl jsem přece u toho,“ brebentí zamyšleně Vanýsek. A taky pokašlává, jak by přiškrtil ho dým.

„Víš co, Vanýsku? Optej se ve vsi, jestli o tom něco nevědí!

Vidíš ty stříbrňáčky?“

Vanýsek na to tata ožije:

„No však se na ně koukám, co jsem dorazil. Jak bys je vytáh z ohně!“

„Představ si, že jsem jich v tom popelu našel snad celé vědro!“

Vanýsek polkne, že to k slyšení až sem.

„Co? Pánakrále! To je ale štěstíčko.“

„Jenomže, co já s nimi. Tady v samotě.“ Stařec se odmlčí – a Vanýsek, ten kývá, div se neskutálí z kamene.

„Řek jsem si, že je rozdám.

Však jenom těm, kdo budou mluvit pravdu! To oheň pozná – však tu navěky.“

Vanýsek, samej rozpak, začíná se smát:

„Že bych to zkusil? Kmotříčku? Mluv! Zeptej se mě – ať to vyprubuju!“

Stařec se taky směje:

„No... tak mi schválně řekni: kdo ten oheň loni v Bílé Vísce založil?“

„Kdo?

Atjsemtrajcem! Přece já!“ Vanýsek kuckavě se kření, křičí na celičký háj. A hlídač přikutálí holí blejskající stříbrňák – a poplácá ho po plecitých zádech:

„Tumáš. Za jednu pravdu – jeden stříbrný.

A jestli takhle chtějí mluvit po pravdě i ostatní – tak ať sem zítra přijdou!“

Chudáku Vanýskovi jak by podpálil kdo kalhoty. Užuž se převesele loučí... užuž si v kapse cinká vydělaným penízkem... užuž ho brzy slyšet, jak si pochvaluje návštěvu uprostřed širé pláně:

„Aby to kozel!

Takovýhle pozvání – to si dá každý líbit!“

Den nato bylo všude na obzoru pusto, až se tajil dech. A dálky čistotné, jak by kdo zametl březovým pometlem. Darmo se kluk i stařec ohlíželi do všech světa stran. Darmo se mračili do zubatého slunce, co zvolna šinulo se po nebesích k západu a uhýbalo čím dál tíž temnotné hradbě mraků. Užuž se smrákalo. Užuž si hleděli jen svého ohníčku, užuž si poslepu hledali v heřmánku svůj vysezený kámen.

Pak náhle hlídač napřímil se v kolenou. A rukou za zády přikázal mladému, aby se ztratil ve tmě.

Neboť z té strany, kde si včera prozpěvoval Vanýsek, kradlo se zvolna, rozptýleno v pustinách, cosi jak tmoucí průvod. Šli po dvou po třech... Jak by se jim nechtělo. Však přesto byli čím dál blíž – už dobře rozeznat, kdo v čisté košili, a kdo jen tak, jak přišel zrovna z pole. Byli už na doslech... Když tu se přihnala i bryčka s běloušky – a za starostou, hekajícím námahou, a za usmátým Tomkem, který kočíroval z kozlíku, scházela po chvilince ze schůdků – i nastrojená Cilka!

Hlídač se ohlíd zaraženě po hájku. A jako by hnán bázní, že se Matouš prozradí, začal hned vlídně volat na nejbližší příchozí, aby se nebáli, aby šli klidně blíž a ohřáli se u nízkého ohně.

Houf rozšuměl se jako úl. A jak si starý volal toho nebo onoho – a jak jim oplácel za pravdu stříbrným – po štipkách táhle trousili se k plamenům a sami vzkřikali – a sami hlásili, co si kdo pamatoval z loňska. Stařec jen mlčky kýval. A mlčky rozdával své teplé peníze z hromádky vedle ohně.

„A co ty, panenko?

To kvůli tobě prý se Matouš ze všech nejmíň bál?" Stařec se ohlíd tam, co nejvíc tma, a holí míří někam mezi lidi. Pár mužských ustoupí. A Cilka, jakby zrůžovělá od ohně, najednou stane sama prostřed záře.

„Já...

Asi ano. Říkal, že skáče jenom kvůli mně."

V hloučku to nerozhodně zahučí.

„A... ty jsi sama chtěla, aby i ten velký oheň přeskočil?"

„Ne! Já ho prosila, aby už neskákal. Že o něj mám už úzkost!"

„Děkuju.

Tumáš – za dva stříbrňáčky." Hlídač se usměje – a zvolna otáčí se ještě o kus dál, kde v kruhu vidět starostova syna.

„A co ty, chlapče? Byl prý jsi jeho dobrý kamarád?"

„Ano. To jo."

„Zbyli jste pak už sami dva. Jenže tys potom dál už skákat nechtěl. Asi ses už bál?"

Tomek se zamračeně rozkročí. Však předejde ho otcův majestátný hlas:

„Co by se bál? Už se mu nechtělo. Dělá si, co si chce!"

„Jo. To je pravda," horlivě kývá Tomek.

„Neměl jsem dál už na skákání chuť."

A stařec taky přikyvuje, hlavu nachýlenou mezi ramena, a vrtá holí v chátrajícím ohni:

„Odpusť mi, hochu.

Oheň mi nějak skomírá. Sotva tě vidím...

Prosím tě, buď tak hodný: přihoď tam dvě polena!"

Tomek v tu chvíli z kamene jak sloup. A oči navrch hlavy – couvá ulekaně nazpátek... a prchle koktá:

„Ne! To ne! To já už nechci!"

V houfu to hluše jíkne. Kruh se rozestoupí na krajíček tmy. Však stařec mírným hlasem zvolna pokračuje dál, jak by si nevšiml, že kolem náhle prázdno:

„A pročpak? Jsou ti těžký?

Třeba ti otec pomůže. Ty jedno – a on druhý!“

Mládenec zbledne. Jak by kdo popad ho rukama za hrdlo! A ruce rozpřáhne... A hlavou němě vrtí do všech stran... A tryskem utíká přes širou planinu ke koníčkům a k bryčce!

„Ne! Já to přece nechtěl! Nechtěl jsem je tam házet!

Nechte mě!“ A zakopává o drny – a ruce před sebou, valem se šplhá po stupátku na kozlík – a slepě šátrá po ztraceném biči.

„Tomku!!“

Starosta křičí, až se roztetelil háj.

„Stůj! Slyšel jsi mě? Hned se vrať!“

Však všecko nadarmo. Už vrzla brzdička... už bleskem práskl dlouhatánský bič... koně se vzepjali, cukla se kolečka – a vůz se řítí po pláni jak prchlý ze řetězu!

„Nechte mě všichni na pokoji!“ huláká Tomek vstoje z šejtroku – a prach mu za zády letí jak sivý oblak.

V houfu to mračně šumí:

„Jako by se pominul!“

„Má černé svědomí!“

„Panenko skákavá – taková hrozná hanba!“

Však všechny ve mžiku překřikne starosta:

„Ticho!“ A celý rudý vyhrne se potácivě k ohništi a – ruku v pěsti – hrozí na vše strany:

„Co je to za frajkumšty?

Nějakej směšnej dědek se svým čarodějným ohníčkem sezve si k sobě celou Bílou Ves – jak by byl pánem světa! Jako by královal tu všem! A vy jak stádo můžete se kvůli stříbrňáku přetrhnout!“

Na skok je ticho, jak by ohluchla i noc. A potom hlídač řekne:

„Však nemusel jsi chodit, pane starosto.

A spíš nám pověz, proč teď utekl ti syn? A čeho se tak bojí?“

„Co komu do toho?“ Starosta, ruce v bocích, vzepne se jak kohout přímo nad ohněm:

„Já sobě sám jsem pánem! A taky v Bílé Vsi!“

Stařec však mluví dál, jak by to hartusení přeslechl.

„Možná máš z toho ohně znenadání strach?“

„Strach?!“ Sedlák se rozesměje, div se nepřekotí přes plamen.

„Tady z těch oharečků? Z týhletý hraničky?“

Však stařec náhle pozvedne se z kamene – a vstoje pohlédne rozesmátému pantátovi do očí, jak hleděl by mu k srdci:

„Takže ty nemáš žádnou vinu na tom, že se Matouš tenkrát o slavnosti popálil?

Že utek z vesnice? A chodí širým světem?“

Starosta mžikem přestane se smát.

„Bodejť, že nemám!

A Tomek taky ne. Všecko jen plané řeči.“

Houkne to od hájku dvojitou ozvěnou. A tu ten oheň, co mu po boku... co sotva že tu čadil... vymrští se jak pominutý k nebesům – a strašně strmými rudými plameny se divě rozkatí nad zkoprnělý zástup.

„Co je to?“ jekne vyjeveně starosta. A s hrůzou žene se pozpátku do rovin, až za ním prší hlína. Jenže ten hromskej oheň – kdo to kdy viděl? – ten taky běží zrovinka v ten směr! A lítě cuká se od země po nebe! A hučí jako ďas – pár kroků za starostou!

Lidi zprvu jako pěna. Však potom zmatení tím zvláštním divadlem – pohnou se též tou plání někam k Bílé Vsi a zalklí od smíchu stíhají prchlý oheň.

„Starosto, kam tak zčerstva?“

„Panečku – ten tě žene!“

„Pročpak jsi mu lhal?“

A pustá rovina od kraje do kraje je prvně za život zlatistě zalita velikanánskou spravedlivou září.

Spí temný, rovný kraj... a spí už mládenec...

zbyl jenom hlídač s kápí přes oči a při něm vatřička, zase už pokojná, zase už jako nic – pár žhavých uhlíků titěrně blikotá do nebetyčné noci. Stařec je jako z tepaného bronzu. Jako by vsedě spal. Však sem tam znenáhla zvedne se v ramenou a hlavu obrací zpytavě do všech stran, jak by ho budil vítr. Pak vztáhne ruku kamsi na koneček tmy.

„Tak už se ukaž!

Přece se nechceš schovávat až do rána?“

V keřích se pohne cosi jako stín. A za tou rukou, napřaženou do šera, vzpřímí se proti nebi neznatelná tvář – a štipkou svitne plavá závěj vlasů.

„Odpusťte, pane.“

Holčičí hlas je úzkostný, až strach. Však stařec nedbá:

„Jaký já jsem pán?“

A ukazuje dívce, ať jde blíž a vezme místo u věčného ohně. Cilka jde jako slepá. A kleká před ohněm na obě kolena a mne si nad ním pozlacené ruce. Pak zvedne hlavu.

„Matouš je u vás, viďte?

Slyšela jsem ho, jak jste spolu mluvili.“ A když jí předlouho čekati odpověď, div nevykřikne přes oheň – a hlas je plný slzí:

„Ale mi křivdí!

Já...

hrozně se mi stýskalo. Byla jsem pořád sama."

„Tomek tě přivezl," mračí se starý muž.

„To všecko matka!

Přijeli s kočárem až před vrata a..."

„Tomek a jeho povedený otec!" zahřmí hostitel. A vstane nad ohněm, hrozivý jako mračno.

„Kdyby jich nebylo – nemusel chlapec prchat, zohavený, z vesnice! A vše bylo jak prve!"

Je náhle ticho, jak by škoda slov. Tráva je přikrčená k zemi – vatřička mrká červenýma očima a rosa samý slzy. Sklopenou hlavu, Cilka napřímí se v kolenou a němým kolečkem obejde nízký žár – a přiblíží se k starci.

„Kmotříčku... Mohla bych ho vidět?"

I hlídač skloní hlavu. A pak se bez řeči obrátí k lesíku – a dívka, ruce u prsou, po špičkách spěchá za ním. Chalupu sotva vidět. Však v okně u dveří plá za firhaňkou rozsvícená lampa. A kdeco kolem ní je ostře bělostné, jako by jizba vytesaná do tmy.

„Dal jsem mu včelankový čaj.

Užuž se chudák chystal někam ještě dál. Že všemu uteče! I třeba na kraj světa!"

Cilka se dívá skrz ledové sklo. A ruce tiskne si vysoko pod krkem, snad z velké úzkosti, že začne nahlas plakat.

„Můj bože... Jak v tom snu.

Zrovinka tak se mi to zdálo."

A slepá lítostí, opře se čelem o studenou vyhlídku – a krásná bledá tvář jak by se smutně smála:

„Ale je pořád milý jako dřív. Já ho mám pořád, namouduši..."

Však nedopoví. Stařec je náhle strašně blízko ní. A rukou svírá jí útlounké rameno – a přísně hledí jí tak zblízka do očí, že slyšet i jak dýchá.

„Mlč! Jestli ho máš ráda – dělej, co se dá!

Třeba je někde čarodějné kvítí!

Zázračný olej!

Uhrančivý déšť!

Třeba je někde něčí ruka, co ho ranhojivě pohladí!"

A Cilka před ním couvá od okna a od domu – však celá šťastná kývá a celá ze spěchu a z dlaní k modlitbě:

„Kmotříčku...

proboha vás prosím: zdržte ho tu! Aspoň na pár dní! Jen ať mi neodchází."

Vyzáblý stařec stojí mezi bělostí a tmou. A jak by vyrostl stavení naroveň a jak by rovnější než stromy nablízku, odpoví hlasem černějším než noc, však čistotným až úzko:

„Poprosím oheň. Ten má velkou moc.

A ty se nestrachuj. Před ničím necouvni. Co z čisté milosti – nemá proč bát se světa."

ONO SE LEHKO POVÍ: najdi kvíteček či mast. Ono se lehko slíbí, že si i nohy uchodíš a oči vykoukáš... Leč bez pomoci lidské, bože, kam se hnout, by na sto přísah mělo jaký smysl! Kde jinde mohla chudák Cilka k ránu zaklepat než v samém konci vsi u povědomých dveří.

„Teto Marie!

Provšeckonasvětě, povězte, kam se dát? Nebo mi odejde. A já ho pak už nikdy neuvidím!"

Stařena snáší, co kde doma má. Hrníček mléka, placky, lesní med... a houni přes záda... a houni přes nohy – však tvář má vážnou, div se nemračí. A slov jen poskrovnu, jak by jí vázla v hrdle.

„Nic nevím.

Jen že bude Jána.

A svatojánské koření... Prej umí zázraky. Jenomže..."

„Co?!" Cilka se vymrštila ze židle, houně se kácejí a mlíko z hrnku šplíchne mokře přes stůl.

„Je to nebezpečný."

Cilka už nevydrží stát. Utírá rukávem bělostnou loužičku a hlavu točí za šedivou paní:

„A co?

Tetičko, mně je všecko jedno! Půjdu, kam řeknete. Jen povězte, kde roste."

Stařena rovná u postele třásínka.

„To nikdo neví.

Však kdybys měla kapraďový květ..."

„Květ z kapradí? Ten najdu!" Cilka se rozejde za bábou k posteli – a otírá si umáčený rukáv.

„Jo. Ale musí být o půlnoci před svatým Jánem utržený někde pod dubovou korunou!

A noc o svatým Jánu – ta je tajemná. Stromy prej jako lidi přebíhají z místa na místo. A dubům souzeno scházet se na besedu."

Cilka se zarazí. A chvilku civí nepřítomně do oken... však pak se rozdupe šeravou světnicí, až drnčí prázdný hrnek.

„No co? Pod Trojí skálou v rokli dubů dost.

A kvítek kapradí – ten kvete mezi nimi?“

Teta Marie kývá. A židle břichem postrkuje ke stolu – a sklízí, co už prázdné.

„Musíš mít s sebou jařabovou hůlku. A s tou udělat kruh.

A jak ty dubiska srazí se hlavama – zapálíš hromničku.“

„Hromničku?“

„No, svíci hromovou! Neboj se. Tu ti dám.“ Bába se napřáhne přes kamna k polici – však náhle zmlkne, jak by ovanul ji strach:

„Propána, já už mluvím, jako bys tam šla!

Ne, Cilko. Já tě neposílám, pámbuví. Bude v tom lese hrozná tma. A budeš sama. Jako prst...

Prosím tě: rozmysli si všecko!“

Stařena spíná ruce. A Cilka utíká – a přitiská se k ní. A honem zavírá ty dlaně do těch svých – a hladí je a laská.

„Jo. Bát se budu.

Hrozně moc. Ale až rozsvítím tu svíčku – třeba se poštěstí... a uvidím ten kvítek!“

Šedivá žena jako by se smířila.

„Ano. Však pamatuj:

nesmíš se ohlédnout! A nesmíš vystoupit z jařabového kruhu! Pak stačí přitisknout to kapradíčko k srdci.“

„A nač mi bude, teta?“

„K zázraku.

K velkému zázraku. Budeš všem rozumět. I stromoví. I ptákům.“

Stařena svěsí hlavu. Jak by ta dlouhá řeč ji celou přemohla. Ta dlouhá řeč – a bázeň... A Cilka hlavou nakloní se k ní – a obě mlčky stojí, jak by vyřezané úsvitem do úzkostného šera. Někde křik kohout – koně zadupali v maštali.

A teta Marie vyprostí ruku z laskavého sevření – a dvěma prsty do vzduchu udělá němý křížek:

„Pámbu tě, děvče, chraň.

A dobrá vůle země.“

JE NOC JAK TŮŇ,

havraní, hluboká... háj v dáli za vsí hučí jako úl – a nikde žádné hvězdy. Jde dívka po špičkách, jde poslepu až strach – a ruce před sebou – tápavě prubuje, kampak se asi na svou svatojánskou besedu seběhly zdejší duby. Sem tam si otře pot. Sem tam si sáhne k srdci, jako by je prosila, aby se střežilo rušiti svaté ticho.

Pak náhle stane. A hůlkou od pasu čáruje v zemi kolem sebe kruh – a zapaluje

svíčku. Vítr je mírný, dubinou zmítá potutelný šum.

„Sviť, panebože.

Všude samý mech...“ Cilka si pošeptmu povídá pro sebe, bělostnou svíci čím dál níž, div nejde po kolenou.

„Tady! Tady je kapraďový list! A tady taky...“ Cilka se prodírá klestí a lupením – však náhle strne: k zemi přibije ji hrom! A druhý, třetí...

„Bože, co to je?“

A za hromy jdou blesky. Slyšet, jak praská to vysoko v nebesích... a vítr – beránek – jak náhle zvlčil by: hekavě hučí, vyje v korunách a divě cloumá majestátem lesa. Cilka se přikrčí – a křikne úlevou:

„Tady je! Tady je kapraďový kvítek!

Krásný. Ach... ukaž se!“

Dívka ho zdvihá lehounce jak skvost. Leč sotva vidí: z bouřky už je smršť! Duní to kanónem, hvízdá to vichřicí, stromy se vrávoravě houpou, listí prší tmou – a do té kraválové muziky jakýsi hrůzný smích a potřeštěný křik jakýchsi tmoucích hlasů:

„Zde je druhý! Heleme se!

Ohlídni se po všem lese!“

Cilka se rozpomene na bábu. A hlavou nepohne nalevo napravo – jen trhne hromničkou vysoko do hloží:

„Já ho nechci!

Nechte si ho!“

Však čím dál hrubší smích. Však čím dál tenčí křik:

„Zde je třetí! Třikrát větší!

Pojď! Zde žádné nebezpečí!“

Panenka stojí jako křemenový sloup. A celá tiskne se k bledému kvítečku: snad že ji osvítí, snad že ji ubrání před rozlíceným světem. A květ jak by ji znenadání hřál. Jak by se rozzářil horoucím pableskem. Ano! Už bledožlutě plane – až má té záře vrchovatou dlaň! A tak ji napadne: nač pálit svíčičku? A honem sklání se. A honem sfoukne ji.

Páníčkakrále! Na to tata... mír! Pryč hrom, pryč blejskání – a z ran a ze smíchu a z hlasů po lesích jen sem tam vzdechnutí a dalekánské ticho. Ale jen okamžik. Ale jen k výdechu...

Neb náhle pošeptmu, neb náhle pijánko jak by se rozmluvilo kdeco od země až po nebe:

ševel, hrkot, sladké pění – drmol, výskot, brebentění...

to mluví listí... a to hejna...

a vody řeč je sladce stejná...

páníčkakrále! – všemu rozumět... skoro si Cilka musí zakrýt uši.

„Jdi tou strží! Jdi tou říčkou!
Tam trnitá brána.
Jdi! Dostaneš kořeníčko
od svatýho Jána."

Panenka, celá hluchá, uposlechne na slovo. Užuž jde skrz rokel, už brouzdá potokem a v keřích po bradu uhýbá křivým prutům. Zprvu jsou hladké jako nůž. Však čím dál hlouběji jsou samý dráp a trn, hryžou a bodají, až od nich modré ruce. A čím dál hustší spleť! A čím dál hrubší hloží!

Panenka sotva jde. A když už na konci, když zlaté kapradí rozsvítí pustou stráň – ozve se z výsostí volání v ptačí řeči:

„Ještě na břeh! Za tu zídku!
Tam, co rosa svítí.
Jdi! Natrhej do pugýtku
svatojánské kvítí."

Cilka se rozejde přes palouk ke břehu. Však sykne bolestí. Neb všude kopřivy! Kopřivy nad hlavu – a je jich celé pole! A je jich celý les! Les v lese. Rdousí... A ostře bije ji po rukou, po nohou... Jako by chytala zeleným plamenem. Jako by spoutaná od vlasů po kotníčky.

„Nemůžu. Namouduši..."

Dívka se bez moci naposled rozmáchne. Naposled vzepne se, naposled zavzlyká – a padne na kolena. Tvář rudou od krve. A ruce v jednom ohni.

A tu cos čirého, cosi jak křišťálek třpytne jí u očí. Hebké. A huňaté. A plné drobných slz. Cilka teď náhle neví, zda to její pláč – nebo to pláče svatojánská země.

Oči si zakryje horkýma rukama:

„Matoušku! Já je našla!"

Rovina ještě dřímá. Však obzor v dálce, v samém konci tmy, jak by kdo rozděloval pastelovou tužtičkou: zde nebe – a zde země. Hvězdy se tratí. Řídne noc. Jen věčný oheň stejně praská si a plá. Matouš ho hlídá přivřenýma očima – a v duchu myslí na blizounké ráno. To zde už poslední. To zde už bez něho. Neb zítra, pozítří bude už kdesi jinde, kde možná smutněji, kde možná nuzněji, však hlavně daleko od všeho trápení a zloby.

Matouš se narovná a vzhlídne do kraje. Je tichý, pustý... oči ho znají dávno nazpaměť: tam keř jak člověk přikrčený před deštěm... tam bludný kámen s břichem jako sud... a tam... tam v dálce...

„Co to je?" Mládenec vstane – rukou odežene dým. A celý zpřísní, celý se shrbí nad

oharky v popelu: neboť ten stín tam v dálce znenadání živ, a hýbá se, a roste.

„Propána, to je přece..."

Matouš se brání tomu pomyšlení uvěřit. Však užuž obchází balvan i vatřičku... a – oči dokořán – jde slepě do šera... a náhle utíká... a ruce rozpřahuje do tmy.

„Cilko!"

„Matoušku!"

Padnou si kolem krku. A smějí se. A šeptají... Však vtom ji chlapec polekaně odstrčí – a sotva polkne úzkost:

„Proboha, co se ti to stalo?

Kdo ti to udělal? Šaty máš roztrhaný! Tváře od krve!" Něžně ji hladí třaslavýma rukama. Leč ona sejme je, natřikrát políbí – a honem táhne ho nazpátek k ohníčku – a němě káže usednout jak prve.

„Teď mlč a nastav tvář!"

A Cilka sáhne si hluboko do kapes pro svatojánské kvítí. A mne je nadrobno modrýma rukama. A pak je po troškách měkounce stele na Matoušův obličej – a roztírá je prsty.

„Cilko...

Ty máš tak teplý ruce. Po těch se mi snad nejvíc stýskalo."

Však dívka neslyší. Pořád jen hladí krutě znamenanou tvář – a visí očima na každém kousku pleti. Darmo ji Matouš zkouší oslovit. Darmo ji prubuje malinko rozesmát. Celá z těch hebkých prstů, stojí jak bez dechu – a ruce náhle smeknou se jí k tělu.

„Vždyť hlídač říkal, že to dokážu!

A teta Marie – ta slibovala..."

Sklesle se přihrbí. A nahlas polkne zdržovaný pláč. A potom vykřikne:

„Není to žádná pravda!

Všecko je to lež!"

Hrkne to lítostí.

A hluchou ozvěnou. A po ní od hájku, od první olšinky ozve se znenáhla hlas přísný, až z něj zima.

„Jakápak lež, holčičko?!"

Matouš se napřímí zmateným úlekem:

„Kmotříčku! Ty už nespíš?"

Však stařec jako by ho neslyšel. Jde mokrou trávou zvolna k plamenům a kloní sivou hlavu.

„Však to vám dvěma pomohlo!

Jste spolu jako dřív. A oba popálení ohněm. Takže už není co si vyčítat."

A stane na krok ohni. Panenka před ním couvá, ani neví kam:

„Já vím.

Já se jen těšila, že možná pomůžu."

„Co oheň poznačí krvavým znamením – to může smazat zase jenom oheň!" Hlas starcův náhle jak by rozkomíhal les. A chlapec s dívkou, polekaní, chytili se za ruce – a hrůzou ohluchlí užasle hledí do starcovy tváře.

„Takže se dobře dívejte! A oči nemhuřte – i kdyby stokrát pálil!"

A hlídač sahá si rukama ke spánkům a táhne z hlavy černočernou kápi! Můj bože... a ten div: v tu chvíli vyšlehnou z hraničky plameny, vysoké jak sám člověk! A za tou výhní rozžíhá se tvář. Celá jak ze zlata. Celá jak žhnoucí krev. Hoří. A hicuje... Takže ti dva se srazí třaslavými rameny – a volnou rukou přikryjí si oči.

Na dlouho?

Na mžik?

Pámbusuď. Však náhle ticho všude kolkolem – a tentam žár i záře. Lekle se pustí, ruce na svobodě u prsou. A slepě, pozpátku couvají od sebe – a jeden na druhého nevěřícně zírají, jak rovnou do zrcadla:

Neb oba jsou jak dřív! Bez jediného šrámu! Bez bolavých stop!

Vykřiknou štěstím. Oba v jeden ráz. Však kolem... nikde nikdo. Ani ta hranička. Ani ten starý muž. Ani to stavení, co krčilo se v hájku.

Stojí – a smějí se do bledé roviny. Na širém stole země – kalužinkou jas. Drobounce šírá, kymácí se les.

Je den svatého Jána.